

## ПРИНЦИПИ ВИДІЛЕННЯ ЯДРА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ НАЙМЕНУВАНЬ ОСІБ (НА МАТЕРІАЛІ ІМЕННИКІВ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Федірчик І. Я.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

*Статтю присвячено принципам виокремлення ядра лексико-семантичного поля найменувань осіб у сучасній німецькій мові. Особливу увагу приділено недиференційованим ознакам ядерних іменників лексико-семантичного поля позначення осіб з архісемою «людина».*

**Ключові слова:** ядро лексико-семантичного поля, іменники, позначення осіб, сема, архісема.

**Федирчик И. Я. Принципы выделения ядра лексико-семантического поля наименований лиц (на материале имен существительных немецкого языка).** Статья посвящается принципам выделения ядра лексико-семантического поля наименований лиц в современном немецком языке. Особое внимание уделено недифференцированным признакам ядерных существительных лексико-семантического поля обозначения лиц с архисемой «человек».

**Ключевые слова:** ядро лексико-семантического поля, имя существительное, обозначение лиц, сема, архисема.

**Fedirchuk I. Ya. Allocation principles of core lexical-semantic field of the names denoting people (based on modern German nouns).** The article dwells on the problems of core fields and lexical-semantic field of the names denoting people in modern German language. Special attention is focused on the allocation of undifferentiated features of lexical-semantic field of nouns denoting persons. The seme „man” stands in our study as archisememe.

**Key words:** core field, lexical-semantic groups and fields, nouns denoting people, seme “man”, archisememe.

**Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду.** Одним із пріоритетних напрямів сучасної лінгвістики є дослідження лексики у вигляді семантично-інтегрованих частин – лексико-семантичних полів (далі – ЛСП). Традиційна структура лексико-семантичного поля «центр – периферія» здатна відобразити основний словниковий фонд мови. У сучасній лінгвістиці ЛСП визначається як ієрархічна структура, яка складається з великої кількості лексичних одиниць, що об'єднані спільним інваріантним значенням [2, 5]. Основою для об'єднання слів у ЛСП слугують словесні асоціації, які відображають зв'язки між предметами в навколишньому світі. Об'єднані в такий спосіб слова мають щонайменше одну спільну семантичну ознаку, спільну сему, яку прийнято називати інтегральною ознакою [6, 75]. На думку А. М. Кузнецова, інтегральна ознака має: 1) об'єднувати однорідні лексичні одиниці; 2) задавати певну орієнтацію ЛСП, яке базується на ній; 3) мати обмежену семантику, щоб ЛСП, ядром якого вона стане, мало доступну для розгляду кількість одиниць [6, 78]. Щодо структури ЛСП, то на це питання в мовознавців існує кілька поглядів. Так, А. А. Уфимцева вважає, що семантична структура поля складається з ядра, центра й периферії [14, 139]. Ядро поля представлено спільною семою (гіперсемою), тобто семантичним компонентом вищого ладу, що організовує навколо себе семантичне розгортання поля. Центр поля складається з одиниць, які мають інтегральне, спільне з ядром диференційне значення, натомість

периферія поля включає одиниці, які найбільш віддалені від ядра [14, 141]. Периферійні одиниці можуть мати контекстуальні значення та зазвичай вступають у контакт з іншими семантичними полями, утворюючи лексико-семантичну безперервність мовної системи. На думку З. Д. Попової, структура лексико-семантичного поля складається з ядра, ближньої й дальньої периферії [12, 162]. До ядра лексико-семантичного поля зазвичай належать високочастотні, стилістичні та функціонально-нейтральні одиниці, а до ближньої периферії – менш частотні, однозначні, конкретні за значенням лексеми, які, як правило, майже не залежать від контексту. Дальню периферію утворюють низькочастотні, багатозначні лексеми, що мають яскраву семантику, можуть належати до інших ЛСП, мають зазвичай одну функціональну сему, яка семантично залежить від контексту [12, 162].

Актуальність дослідження полягає у спробі описати й уналежнити ядро поля на матеріалі іменників на позначення осіб, які є досить важливим у кількісному та якісному аспектах пластом лексики в будь-якій мові. Системно-ідеографічне дослідження іменників на позначення осіб, а також аналіз номінацій людини в семантичному аспекті дають змогу виявити закладений у номінаційному потенціалі багатий заряд соціальної та культурної інформації й отримати уявлення про особливості менталітету етносу – творця цих номінацій.

Об'єктом аналізу слугує ядро поля іменників на позначення осіб у сучасній німецькій мові й особливості його побудови.

**Метою статті** є встановлення особливостей побудови та семантичних характеристик ядра поля найменувань осіб у сучасній німецькій мові.

**Завдання статті** – 1) визначити теоретико-методологічне підґрунтя ядра поля номінацій осіб; 2) охарактеризувати принципи виділення ядра поля та його складових елементів; 3) проаналізувати особливості вживання ядра поля номінацій осіб; 4) виокремити лексеми зі значенням недиференційованих найменувань людини.

Матеріалом дослідження слугують 10 282 найменувань осіб у сучасній німецькій мові, виокремлених із тлумачного словника німецької мови Duden [17, 2112].

**Виклад основного матеріалу дослідження.** З метою виокремлення ядра ЛСП найменувань людини в німецькій мові використано метод словникових дефініцій. Ми виходимо з положення про те, що значення слова має когнітивний характер – воно складається з компонентів (сем), які репрезентують у мовленні деякі комунікативно-релевантні когнітивні ознаки, що становлять зміст концепту. І саме через аналіз сем і семем ми отримуємо доступ до сфери ідеального в мові, «уловлюємо» концепти. Концептуальний аналіз дає реальну змогу простежити, як і якою мірою знання мови віддзеркалює знання людини про світ через тлумачення в словникових дефініціях [8].

Спільною категоріальною семою для виділення семантичних груп у полі найменувань людини «назви осіб» є сема «людина», яка значною мірою впливає на характер диференційних сем, задаючи певні аспекти уточнення значення. Типові диференційні семи можна визначити відповідно до «прототипових імен параметрів» (термін Ю. Д. Апресяна [1, 472]) – діяльність, властивість, характеристика, соціальна належність, місце проживання тощо. Сема «людина» виступає в дослідженні як архісема.

Архісема – це найбільш загальна, абстрактна сема в структурі значення, яка зараховує предмет до певного класу. Вона спільна для певного лексико-семантичного поля чи тематичної групи (час, погода, переміщення, почуття тощо). Наприклад, архісемою значення іменника *чоловік* є сема *людина*, *ведмідь* – *тварина*, *літак* – *літальний апарат* тощо [4, 91; 5, 111; 10, 64–65; 13, 53–60]. Під диференційними семами розуміємо складники конкретного лексичного значення, тобто диференційні семи розрізняють значення порівнюваних слів. Вони називають окремі ознаки предмета, конкретизують архісемі й зараховують предмет номінації до певного виду. Іншими словами, диференційні семи значення слова відповідають «формальному поняттю», під яким розуміється той мінімум найбільш загальних і водночас найбільш характерних ознак, які необхідні для виділення та розпізнавання предмета [3, 18; 7, 78].

У роботі ми дослідили структуру ЛСП найменувань осіб у німецькомовній картині світу. У структурі ЛСП можна виділити такі частини:

1) ядро поля, представлене родовою семою-компонентом, навколо якого розгортається поле;

2) центр поля, яке складається з одиниць, які мають інтегральне, спільне з ядром і між собою значення;

3) периферію поля, що містить одиниці, найвіддаленіші за своїм значенням від ядра. Периферійні слова характеризуються найменшою частотністю.

Вони деталізують і конкретизують основне значення поля.

Щоб охарактеризувати ядро поля, ми відібрали найбільш часто вживані значення, пов'язані з недиференційованим найменуванням людини, а саме: *Person*, *Mensch*, *Mann*, *Persönlichkeit*, *Individuum*. При цьому ми брали до уваги тільки денотативні або концептуальні компоненти значення, а конотативні, стилістичні, афективні, колокативні й тематичні складники на цьому етапі аналізу не враховувалися.

Когнітивно-семантичний аналіз проводився за допомогою дефініційного та контекстуального методів. Проаналізовано словникові дефініції недиференційованих найменувань людини, розглянуто автентичні контексти вживання досліджуваних одиниць. Матеріалом слугували тексти корпусу COSMAS II і приклади з тлумачного словника німецької мови. З огляду на семантичну структуру лексем, встановлено інтегральні ознаки цього синонімічного ряду. На основі аналізу частотності найменувань осіб удалось глибше зрозуміти їх семантичну структуру, оскільки наявність або відсутність певних сем у структурі одиниці зумовлює вживання слова в певному оточенні. Важливою умовою для висунування кожного положення слугувала рекурентність, тобто неодноразова поява лексеми з однаковим значенням у різних контекстах.

Для ядра характерні беззнаковість, нейтральність, висока частота вживання. Оскільки ядро є лексичним вираженням смислів, або семантичних ознак, воно може замінити кожен із членів парадигми, будучи представником усієї парадигми. Як ядрну можна обрати будь-яку лексеми, яка цікавить дослідника. У нашому випадку для визначення ядерної лексеми семантичного поля номінацій людини логічним буде зупинитися на лексемі "Mensch". Проте дефініційний і компонентний аналіз словникових статей показав, що лексема "Mensch" у тлумаченні іменників на позначення осіб трапляється майже так само часто, як і лексеми *Person* «особа», *Mann* «чоловік», *Persönlichkeit* «особистість», *Individuum* «індивідуум». Саме на основі цих лексем ми виокремили наше семантичне поле, яке налічує 10 282 іменники на позначення людини. Усі вказані лексеми є недиференційованими найменуваннями людини, тобто лексичними одиницями з узагальненим значенням, які позначають людей без указівки на вікові, інтелектуальні, зовнішні, соціальні та професійні характеристики. Ці лексеми повністю відповідають неформальним критеріям виділення ядра поля: їх семантика є ширшою, ніж семантика периферійних лексем, і вони володіють, за даними інтернет-порталу [16], широкою комбінаторністю (пор. [6, 77]). Так, усі ці лексеми зустрілися в тексті більше ніж тисячу разів на корпус текстів обсягом близько 5 млн. слововживань. За спадом появи досліджувані лексеми розміщені так: *Mann* (154 000 слововживань), *Mensch* (44 000), *Person* (32 000), *Persönlichkeit* (7 000), *Individuum* (1 200). Проте за появою в тлумаченнях словникових статей вони представлені більш-менш рівномірно, що й дає нам змогу виділити ці лексеми як ядро семантичного поля найменувань осіб. Це означає, що семантичне

ядро найменувань осіб у німецькій мові є поліцентричним. Розглянемо, як його ядерні лексеми характеризують людину. Заради зручності опису результатів використаємо слово *людина* в максимально загальному значенні «жива істота, яка володіє даром мислення й мови» без урахування додаткових значень і конотацій.

Лексеми *Mensch* «людина», *Person* «особа», *Mann* «чоловік», *Persönlichkeit* «особистість», *Individuum* «індивідуум» є багатозначними. Так, слово *Mensch* має чотири значення (у тому числі *Individuum*, *Person*, *Persönlichkeit*) [18], а лексема *Person* – п'ять значень, серед яких – *Mensch*, *Persönlichkeit*, *Figur*, *Gestalt*, *weibliche Person*.

Іменник на позначення особи *Mann* має чотири значення, в яких згадані такі лексеми та словосполучення: *erwachsene männliche Person*, *Ehemann*, *Lehns- und Gefolgsleute*. Фамільярно лексема *Mann* може вживатись як грубе звертання до іншої людини.

Під час аналізу ми звернули увагу також на слово *Persönlichkeit*, яке в тлумачному словнику німецької мови Duden має три значення: а) низка особистісних (притаманних характеру чи індивідууму) особливостей певної людини; б) людина з особливою поведінкою та характером; в) особа, котра відіграє в суспільстві провідну роль [18, 2112].

Лексема *Individuum* теж представлена чотирма значеннями: 1) (розм.) людина як жива істота з властивими їй особливостями; 2) (грубе) сумнівна особа; 3) (біологія) рослина чи тварина як представник певного виду; 4) (хімія) найменша частинка будь-якого виду.

Семантичний аналіз ядра лексико-семантичного поля найменувань осіб показав, що більшість мовних знаків несуть концептуальний зміст, пов'язаний із ключовими соціальними й біологічними ознаками людини. До структури значення одиниць входять такі семи, як «біологічний вид *Homo sapiens*», «представник соціуму», співвіднесеність одиничного представника цих груп із самою групою та ознаки, через які здійснюється така співвіднесеність. Іншими словами, ядро досліджуваної лексико-семантичної групи об'єктивує необхідні сутнісні характеристики, щоб зарахувати об'єкт до класу «людина».

Згідно з результатами контекстуально-семантичного аналізу, в основі загального ментального уявлення про людину в німецькій мові лежить протиставлення двох ознак: класифікація, або ж належність референта до певної групи чи класу, та індивідуалізація, тобто виокремлення з певного класу. Під час об'єктивації в конкретних мовних знаках до цих двох основоположних компонентів додається параметр, за яким відбувається зарахування людини до деякого класу або виділення її з подібного класу. Цей параметр зазвичай збігається з домінантним семантичним компонентом тієї чи іншої одиниці. Аналіз семантичної структури лексем показав, що інтегральною ознакою цього синонімічного ряду є належність до виду *Homo sapiens*, що передбачає наявність біологічних характеристик, необхідних для зарахування живої істоти до людського роду. Домінантною ознакою таке значення виявляється в лексемі *Mensch* «людина». Концептуальна струк-

тура, об'єктивована цією одиницею, відрізняється класифікаційним характером, тому що під час номінування об'єкт зараховується до групи або класу, що володіє властивістю «представник виду *Homo sapiens*». У багатьох контекстах, у котрих ужита ця лексема, підкреслюється відмінність людини від решти живого та неживого світу, що й виражається в наявності певних біологічних характеристик, притаманних тільки людині. “*Fakt ist jedenfalls: Der Mensch braucht andere Lebewesen schon für den Erhalt des Ökosystems in dem er lebt*” (Quelle: [www.recklinghaeuser-zeitung.de](http://www.recklinghaeuser-zeitung.de), 2011-01-21).

Лексема *Mensch* дуже часто є «базовою» для словникових дефініцій іменників на позначення осіб. Тлумачний словник Duden подає чотири значення для слова *Mensch*: а) жива істота, здатна до логічного мислення та мовлення, яка може приймати рішення й усвідомлювати свої дії; б) людська істота, індивідуум; в) певна особа, особистість; г) (грубе) звертання із виявом здивування, переляку чи захоплення. Значення (а) характеризує людину як суспільну істоту, значення (б) та (в) наголошують на людині як на конкретній особистості. Належність до певного суспільства передбачає відповідність референта основним зовнішнім, особистісним, поведінковим, морально-етнічним, культурним та іншим характеристикам певного суспільства, а також визнання людини повноправним членом суспільства (з боку інших громадян). У частотному словнику за редакцією Е. Матера [19, 692] наведено 60 складених слів з означальним словом – *Mensch*. Окремі приклади відображають особливі людські схильності й задатки, як-от: *Verstandesmensch* «людина, котра керується розумом», *Gefühlsmensch* «особа, яка керується почуттями», *Triebmensch* «імпульсивна людина». Деякі позначення критично відображають особливості характеру та поведінки людей: *Ellbogenmensch* «пробивна людина», *Gewaltmensch* «особа, схильна до насилля». Приклади описують людину за її діяльність: *Maschinenmensch* «людина-робот», *Büromensch* «бюрократ», *Kulturmensch* «культурна людина». При цьому важливо також згадати про позитивну або ж негативну оцінку людини, як-от: *Ausnahmehmensch* «виняткова людина», *Durchschnittsmensch* «пересічна людина», *Dutzendmensch* «людина без індивідуальності», *Herdenmensch* (нег.) «людина як стадна істота», *Übermensch* «надлюдина». Можна також виокремити лексеми, котрі характеризують людину як представника певної епохи: *Urmensch* «первісна людина», *Höhlenmensch* «печерна людина», *Vorzeitmensch* «людина доісторичних часів», *Renaissancemensch* «людина епохи Відродження», *Barockmensch* «людина епохи Бароко».

Тлумачний словник німецької мови Duden дає приклади 30-складених найменувань осіб із визначальним словом *Mensch*, які позначають передусім збірні поняття й колективні групи людей: *Menschengruppe* «група людей», *Menschenrasse* «раса людей», *Menschenmenge* «натоп», *Menschenstrom* «потік людей», *Menschenschlange* «черга людей», *Menschheit* «людство». Лексема “*Mensch*” може вказувати також на конкретну особу:

*Menschenfreund* «друг людини», *Menschenkind* «дитина», *Menschenhasser* «людиноненависник».

Як уже зазначалося вище, належність до біологічного роду *Homo sapiens* є інтегральною ознакою досліджуваного семантичного поля, тому далі доцільно звернути особливу увагу на диференційні семи, які визначають відмінні особливості кожної з досліджуваних одиниць у системі мови. Згідно з результатами аналізу, крім лексеми *Mensch*, класифікаційним значенням володіє лексема *Mann*. На відміну від указівки на належність до біологічного виду, лексема *Mann* «чоловік» позначає належність референта до соціуму. Слово *Mann* у гендерно-недиференційованому значенні вживалося на більш ранньому етапі розвитку німецької мови, в той час, коли жінка ще не сприймалась суспільством як особистість у силу культурно-історичних особливостей епохи. Це позначилося й на семантиці лексеми *Mann*: «один типовий представник соціуму», як-от: "*Der Mann könnte frei handeln, indem er glaubt, was für ihn gut, oder was schlecht gewesen sei*" [20]. Отже, лексема *Mann* несе в собі значне соціокультурне навантаження, що підтверджується її частотою вживання в художніх текстах, а також у прислів'ях і фразеологізмах (у фразеологічному словнику Дуден представлені 35 прислів'їв і 92 фразеологічні одиниці з компонентом *Mann*), як-от: "*Ein Mann, ein Wort: Ein weiterer Charakterzug eines Mannes, der in der Lage ist, eine ernsthafte Partnerschaft zu führen, ist es, sein Wort zu halten*" [18].

Беручи до уваги дослідження з історії мови, німецький дослідник П. Браун наголошує на тому, що одиниці *Mensch* і *Mann* характеризуються мовною спорідненістю і спільним походженням, адже у французькій та англійській мовах чітко видно, що лексема *Mensch* утворена від лексеми *Mann*: "homme", "man" – *Mann, Mensch* [15, 3].

Лексема *Person* подібна до лексеми *Mensch* соціальною співвіднесеністю, оскільки її референт також належить до певного соціуму. Істотною відмінністю є значення індивідуалізації, виділення з множини. Така індивідуалізація може відбуватися за низкою параметрів: деякі тимчасові властивості об'єкта, особлива роль у ситуації або належність до особливої групи (в останньому випадку лексема *Person* зазвичай визначена атрибутом, що вказує на мікросоціум). На відміну від *Mensch*, одиниця *Person* об'єктивує уявлення про людину як про унікальну особистість, яка володіє індивідуальністю. "*Dieses übergeordnete Sein ist Person, weil der Mensch Person ist und alles, was dem Menschen übergeordnet ist, dann auch (mindestens) Person sein muss – sonst wäre es nicht übergeordnet*" (www.mainpost.de, 2011-01-12).

Лексема *Persönlichkeit* «особистість» – ще одна одиниця, що індивідуалізує представників людського роду в рамках якогось окремого соціуму. Основною відмінною рисою цієї лексеми є наявність конкретнішого, ніж в інших ядерних лексемах, значення «сукупність рис характеру і якостей, які відрізняють певну людину від інших». Цим іменником позначають людину, що посідає особливе місце в суспільстві через її сприйняття соціумом як кращої у своєму роді, у своїй професії, діяльності,

належності до тієї чи іншої соціальної спільноти. Таке трактування можливе завдяки наявності елемента оцінки в структурі значення лексеми, який і відрізняє її від інших синонімів, насамперед від схожої за семантикою одиниці *Person*. Лексеми *Persönlichkeit* властиве вживання з атрибутами, що вказують на професію або сферу діяльності: "*Als Generaldirektor der EU-Statistikbehörde war er der ranghöchste österreichische EU-Beamte und somit eine zentrale Persönlichkeit Österreichs in der Europäischen Union*" (Journal.at, 2011-01-17).

Останній із вивчених синонімів – *Individuum* – схожий за набором семантичних компонентів на одиницю *Person*. Проте ієрархічний розподіл цих компонентів у рамках значення дещо відрізняється: на перший план структури виходить «одиночність, відособленість», на відміну від набору соціально-релевантних ознак, що домінують у значенні лексеми *Person*. Це підкреслюється великою кількістю контекстів, у яких реалізується протиставлення однієї людини групі осіб: "*Er glaubte, dass jeder einzelne Mensch mit dem Funken der Vernunft geboren wird, und dass aus diesem Funken, wenn man ihn kultiviert und entwickelt, ein Genie werden kann, dass man aus jedem Individuum ein Genie machen kann*" (www.solidaritaet.com, 2011-01-24). Референт одиниці *Individuum* належить до певного суспільства як окремий його представник, причому володіє правовою відповідальністю – це ще один диференційний компонент значення лексеми, який відрізняє її від інших одиниць.

З метою спрощення порівняння отриманих результатів зведемо дані по семантичній структурі лексем *Mensch, Mann, Person, Individuum* і *Persönlichkeit* у таблицю (див. таблицю 1). Таке подання матеріалу допоможе не лише унаочнити семантику кожного окремого синоніма, а й простежити подібності й відмінності між ними. Колонки наведеної нижче таблиці відображають структуру кожної з лексем. Компоненти, що входять до її складу, відзначені знаком ■ навпроти відповідної семи. Символ □ укаже на основну диференційну ознаку в семантиці одиниці; семи, що мають другорядне значення в семантичній структурі, позначені (■).

Як уже було зазначено вище, вказані недиференційовані одиниці є стилістично нейтральними, проте, згідно з даними національного корпусу німецької мови [16] і тлумачного словника німецької мови [18], кожна з вивчених лексем тяжіє до того або іншого функціонального стилю: *Mensch* – до розмовного стилю, трапляється також у науковому стилі; *Person* – до розмовного й наукового стилів (до соціально-гуманітарної галузі); *Mann* – до мови художньої літератури; *Individuum* – до офіційно-ділової та наукової мови; *Persönlichkeit* – до публіцистики. Така стилістична належність зумовлена особливостями конкретних одиниць, закладеними в їх семантичній структурі. Так, домінування семи «представник виду *Homo sapiens*» у лексемі *Mensch* визначає частотність уживання слова в природничо-наукових і філософських текстах. Щодо лексичної одиниці *Individuum*, то під час реалізації компонента «наявність правової відповідальності» вона тяжіє до офіційно-діло-

Таблиця 1

Семантична структура лексем зі значенням недиференційованого найменування людини

Семантичний компонент \ Лексема	Mensch	Person	Individuum	Mann	Persönlichkeit
	Біологічний вид <i>Homo sapiens</i>	■	■	■	■
Належність до всієї сукупності	■			■	
Виділення із сукупності (індивідуалізація)		■	■		■
Представник соціуму	■	■	■	■	■
Типовість для певної множини	■	(■)	(■)	■	
Своєрідність		■			■
Виділення за певним критерієм		■			■
Одиничність, уособлення	■		■		■
Наявність правової відповідальності			■		
Соціальна значимість				■	
Оцінність (позитивна)					■

вого мовлення, а в значенні одиничного представника суспільства – до наукового стилю. Варто також зазначити, що вивчена підсистема стилістично нейтрального найменування людини є структурованою понятійною галуззю, однак вона є не повною. Підгрупа лексем *Mensch, Mann, Person, Persönlichkeit, Individuum* є лише ядром більшої системи. Це ядро добре диференційовано семантично, але його відрізняє конотативна бідність одиниць. Ядро семантичного поля доповнюється лексемами вторинної номінації, розмовними та сленговими одиницями, які близькі або тотожні за своїм значенням до лексеми *Mensch*, але водночас володіють експресивністю.

**Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі.** Загальна кількість досліджуваних найменувань людей становила 10 282 лексичних одиниць. Ядро семантичного поля найменувань людей у німецькомовній картині світу є поліцентричним і включає недиференційовані назви людини *Mensch, Mann, Person, Persönlichkeit*,

*Individuum*. Вони несуть концептуальний зміст, пов'язаний із ключовими соціальними та біологічними ознаками людини, а також об'єктивують систему концептуальних ознак, що ґрунтуються на протиставленні загального й індивідуального. Інтегральною ознакою ядра семантичного поля номінацій людини є належність до виду *Homo sapiens*, що передбачає наявність біологічних характеристик, необхідних для зарахування живої істоти до людського роду. Домінантною ознакою таке значення виступає в лексемі *Mensch* «людина». Індивідуалізація виражається у виділенні із соціуму завдяки тимчасовим властивостям, за деякою роллю в ситуації, належністю до мікросоціуму (об'єктивується в одиниці *Person*), завдяки соціальній значущості (реалізується в лексемі *Persönlichkeit*), а також через одиничність або наявність правової відповідальності (*Mann, Individuum*). Перспективним вважаємо дослідження ядра поля найменувань осіб у різних мовах і їх зіставлення.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Апресян В. Ю. Языковая картина мира и системная лексикография / В. Ю. Апресян, Ю. Д. Апресян, Е. Э. Бабаева. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 912 с.
2. Вердиева З. И. Семантическое поле в современном английском языке : [учебное пособие для педагогических институтов] / З. И. Вердиева. – М. : Высшая шк., 1986. – 120 с.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Эдиториал УРСС, 2014. – 264 с.
4. Кійко С. В. Омонімія в мові і мовленні : [монографія] / С. В. Кійко. – Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. – 544 с.
5. Кійко С. В. Німецько-українська міжмовна омонімія : [монографія] / С. В. Кійко. – Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. – 434 с.
6. Кузнецов А. М. Структурно-семантические параметры в лексике / А. М. Кузнецов. – М. : Наука, 1980. – 160 с.
7. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови / В. В. Левицький. – Вінниця : Нова книга, 2014. – 392 с.
8. Селивестрова О. Н. Труды по семантике / О. Н. Селивестрова. – М. : Языки славянской культуры, 2010. – 259 с.
9. Серебренников Б. А. О материалистическом подходе к явлениям языка / Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1983. – 319 с.
10. Степанов Ю. С. Номинация, семантика, семиология (Виды семантических определений в современной лексикологии) / Ю. С. Степанов // Языковая номинация (общие вопросы) / под ред. Б. А. Серебренникова, А. А. Уфимцевой. – М. : Наука, 1977. – 360 с.
11. Стернин И. А. Контрастивная лингвистика: проблемы теории и методики исследования / И. А. Стернин. – М. : АСТ Восток-Запад, 2007. – 288 с.
12. Попова З. Д. Полевые структуры в системе языка / З. Д. Попова. – Воронеж, 1989. – 162 с.

13. Потапова С. Ю. Номинация лица в обиходном дискурсе : [монография] / С. Ю. Потапова. – Ярославль : МУБиНТ, 2003. – 281 с.
14. Уфимцева Н. В. Языковое сознание: теоретические и прикладные аспекты / Н. В. Уфимцева : [сб. статей]. – М. ; Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2004. – 344 с.
15. Braun P. Personenbezeichnungen / der Mensch in der deutschen Sprache / P. Braun. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1997. – 157 S.
16. COSMAS II: Corpus Search, Management and Analysis System. Das Portal für die Korpusrecherche in den Textkorpora des Instituts für Deutsche Sprache [Electronic Resource]. – Access mode : <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/projekt/hilfe/dbanfrage.html>.
17. Doleschal U. Movierung im Deutschen / U. Doleschal. – München : Lincom Europa, 1992. – 85 S.
18. Duden. Deutsches Universalwörterbuch: das umfassende Bedeutungswörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. – Mannheim : Dudenverlag, 2011. – 2112 S.
19. Mater E. Rückläufiges Wörterbuchs der deutschen Gegenwartssprache / E. Mater. – 6-e unveränd. Auflage. – Leipzig : Bibliogr. Inst. Verlag, 1989. – 692 S.
20. Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache [Electronic Ressource]. – Access mode : <http://wortschatz.uni-leipzig.de/>.